

— KIEHTOVA —
MAAILMANHISTORIA

NOITAVAINOT

Dick Harrison

DOCENDO

NOITAVAINOT

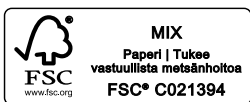
— KIEHTOVA —
MAAILMANHISTORIA

NOITAVAINOT

Dick Harrison

Suomennos Kari Koski

DOCENDO

Ensimmäinen painos

Ruotsinkielinen alkuperäisteos: Dick Harrison: Häxprocesserna

© 2021 Daniel Rydén

First published by Historiska Media, Sweden 2021

Suomenkielinen laitos:

©Kari Koski ja Docendo, 2026

Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

www.docendo.fi

Suomennos: Kari Koski

Kannen kuvat: Shutterstock

Kansi: Justine Florio /Taittopalvelu Yliveto Oy

Taitto: Tilla Larkiala/ Taittopalvelu Yliveto Oy

ISBN 978-952-850-672-0

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut:

tuotevastuu@docendo.fi

SISÄLLYSLUETTELO

Eukko metsässä	6
Ensimmäiset noidat	12
Kirkko ja taikausko	24
Demonit ja Paholainen	35
Keskiajan noidat	49
Noitavaino alkaa	62
Saksan murhenäytelmät	72
Noitavainojen maanosa	94
Roviot roihuavat Pohjoismaissa	110
Ruotsi ja ”suuri epäjärjestys”	128
Suomalaiset ja saamelaiset	147
Britannian noitaoikeudenkäynnit	154
Varjonmetsästäjät ja tricksterit	163
Ihmissudet ja ”hyvät kulkijat”	169
Noidat nummella	181
Epäilyä ja vastarintaa	191
Roviot sammuvat	197
Kuinka tämä kaikki saattoi tapahtua?	211
Oliko niitä oikeasti?	218
Kirjallisuutta	226

EUKKO METSÄSSÄ

Olipa kerran vanha eukko, joka asui metsässä. Hän oli köyhä mutta saattoi nojautua elinikäiseen kokemukseensa, ja hän sinnitteli parhaansa mukaan selviytyäkseen ankarina aikoina, joina metsää ympäröivät, ennen kovin kukoistavat seudut kärsivät kadosta ja nälänhäädystä. Eukko oli kovin ylpeä talostaan ja oli koristellut sitä piparkakuilla, kauniilla ja herkullisilla leivonnaisilla, joihin oli käyttänyt samaa reseptiä kuin aikoinaan edesmenneen miehensä kanssa, kun heidän *Lebkucheninsa* oli noussut suureen suosioon kotona Nürnbergissä. Mutta se oli kauan sitten, ennen kuin sota tuli ja kaikki tuhoutui. Kulkutaudit ja nälkä olivat pyyhkäisseet pois kaiken sen, mitä sotilaat eivät olleet rohmunneet itselleen.

Eräänä päivänä eukko kuuli jonkun rouskuttavan hänen leivonnaisiaan. Ensin hän pelästyi. Metsissä liikkui villieläimiä. Sitten hän kuuli lasten ääniä ja huokaisi helpotuksesta. Lapset – poika nimeltä Hannu ja tyttö nimeltä Kerttu – olivat laihoja ja nälissään ja säikähtivät nähdessään hänet. Eukko vakuutteli heille, että kaikki oli hyvin, että he olivat tervetulleita hänen tupaansa.

Siellä he saivat lisää syötävää ja juotavaa. Metsällä oli tarjota jos jonkinlaisia antimia, kunhan tiesi mistä etsiä. Ja eukko oli mielissään, sillä hänen lapsensa olivat kuolleet aikoja sitten. Katsellessaan poikaa ja tyttöä hän muisti pimeyttä edeltäneet onnelliset vuodet.

Kun pelko oli hellittänyt, Hannulle ja Kertulle maistui ruoka, ja he jäivät mökkiin moneksi päiväksi. Kotona he olivat kituuttaneet hädin tuskin elävien kirjoissa, ja sitten he olivat vielä eksyneet, kun vanhemmat olivat lähettäneet heidät marjaan huolehtimaan omalta osaltaan perheen elatuksesta. Mutta täällähän oli kaikkea. Eukolla oli paljon ruokaa. Luultavasti hän oli myös kätenyt jonnekin arvoesineitä. Hänen nukkuessaan lapset alkoivat tutkia taloa, ja asia oli niin kuin he arvasivatkin. He löysivät perhekalleuksia, jotka varmasti saisi kau-paksi sievoisesta summasta, kunhan he vain löytäisivät metsästä takaisin kotiin. Hätä ei lukenut lakia.

Sitä paitsi – eikö ollut outoa, että eukko pärjäsi niin hyvin omin nokkinensa metsän keskellä, kun koko kylä näki nälkää? Jokin eukossa ei ollut kohdallaan. Se oli luonnotonta. Se oli suorastaan pirullista. Olikohan eukko kenties tehnyt niin kuin noitien kuului olevan tapana, lentänyt luudalla Saatanan juhliin, tanssinut öisin alastomana liekkien hohteessa ja nautiskellut sydämen syntisimmistä iloista pikkupirujen kanssa? Oliko pimeyden ruhtinas antanut eukolle vallan langettaa onnettomuus maan ylle ja haalia kaikki rikkaudet

itselleen ja pieneen mökkiinsä? Senkö takia hän asusteli täällä metsässä, missä kukaan ei nähnyt häntä eikä kyennyt paljastamaan hänen pahuuttaan?

Kyllä, niin sen täytyi olla. Niinpä Hannu ja Kerttu kävivät eukon kimppuun, tuuppasivat hänet uuniin ja jättivät sinne palamaan. Sen jälkeen he ryöväisivät mökistä kaiken arvokkaan.

Kotiin palattuaan – sillä loppujen lopuksi takaisin ei ollutkaan kovin vaikea löytää, kun oli maha täynnä ruokaa – lapset kertoivat kaikille kyläläisille, kuinka ilkeä noita oli ottanut heidät vangiksi ja yrittänyt syöttää Hannun oikein pulskaksi, jotta voisi pistellä hänet poskeensa. Kyllähän noitien metkut tiedettiin. Mutta kyläläiset saattoivat huokaista helpotuksesta: hyödyn-tämällä kaiken viekkautensa Hannu ja Kerttu olivat huijanneet eukon suoraan polttoroviolle, jonka tämä ansaitsikin ja jolta tämä oli onnistunut vuosien ajan välttymään piileskelemällä kaikkien katseilta. Luultavasti eukko paloi edelleenkin mutta ei uunissa vaan herransa Paholaisen luona helvetissä.

Vanhemmat, hyvin ylpeinä neuvokkaista lapsistaan, ylistivät ilkityötä, kun taas syytön nainen paloi poroksi uunissa ja pikku mökki rapistui. Ehkä se on yhä paikallaan sammalen peittämänä rauniona kaukana kaikista maanteistä, mykkänä todistajana siitä, kuinka myös tyttö- ja poikalapset kantoivat kortensa kekoon Saksan noitavainoissa.

Näin yksi maailman tunnetuimmista saduista olisi voitu kirjoittaa, jos se olisi kirjoitettu eukon näkökulmasta. Mutta niin ei koskaan tapahdu paitsi juuri tässä. Kuten kaikki tietävät, asia esitetään yleensä päinvastoin: lapset ovat uhreja, eukko noita, joka saa ansionsa mukaan. Eukon täytyy palaa, kuten kaikkien muidenkin noidiksi paljastettujen ja todistettujen, jotka kärventyivät roviolla 1500-, 1600- ja 1700-luvuilla.

Hannun ja Kertun tarinaa, alkuperäiseltä saksankieliseltä nimeltään *Hänsel und Gretel*, ei pystytä jäljittämään yhtä pitkälle kuin useita muita Grimmin veljesten muistiin kirjaamia kertomuksia. Punahilkka, Lumikki, Prinsessa Ruusunen, Tuhkimo ja monet muut sadut ovat paljon vanhempia, jos lähtökohtana käytetään säilyneitä merkintöjä. ”Hannu ja Kerttu” kirjattiin paperille ensimmäisen kerran vuoden 1810 aikoihin ja julkaistiin vuonna 1812. Merkinnöistä käy ilmi, että Grimmin veljekset käyttivät lähteenään muun muassa hesseniläisiä kertomuksia. Toinen tietolähde oli Dorothea Wild, joka sittemmin meni naimisiin Wilhelm Grimmin kanssa. Lajityypiltään kertomus edustaa kuitenkin laajalle levinnyttä satutyyppiä, jossa juonikkaat lapset huiputtavat hirviöitä, noitia ja muita pahuuden mahteja. Kannibaalinoidat ovat yleisiä eurooppalaisessa kansanperinteessä, niin Länsi-Euroopassa kuin Venäjälläkin, mistä esimerkkinä mainittakoon Baba Jaga.

Kaikki viittaa siihen, että ”Hannu ja Kerttu” on yksi muunnelma samasta moniaalla esiintyneestä teemasta, joka käsitteli toisaalta pelottavia noitua ja hirviöitä ja toisaalta entisajan talonpoikaisyhteiskunnissa vallinnutta nälänhädän uhkaa. Sadun alkuperää on yritetty jäljittää joihinkin määrättyihin nälkäkatastrofeihin, esimerkiksi 1310-luvun suuriin kato- ja nälkävuosiin, mutta sadun innoittajana ovat yhtä lailla voineet olla vastoinikäymiset, joita kansa kärsi Saksassa ja sen naapurimaissa jona-kin 1600- ja 1700-lukujen nälkävuosista.

Kun satu kerrotaan vastakkaisesta näkökulmasta, siinä tapahtuu jotain. Tarina alkaa hahmottua uudella tavalla, joka on sekä vertauskuvallinen että todellinen. Lapset muuttuvat vallitsevan yhteiskunnan aseenkantajiksi, kun taas eukosta tulee vieraan, toisenlaisen ja vaarallisen perikuva. Puutteen ja sosiaalisen levottomuuden aikoina epäilyt kohdistetaan perinteisiin syntipukkeihin, mieluusti syrjäseudulla asuviin vanhoihin naisiin, joilla ei ole suojanaan lainkaan sosiaalisia verkostoja. Viattomat lapset osoittavat syyttävillä sormillaan noita-akoiksi epäiltyjä. Aikuiset vain uskovat liian usein ilmiäntäjien väitteitä. He uskovat, koska haluavat uskoa. Kohtaus olisi voinut sijoittua minne tahansa 300 tai 400 vuoden takaiseen Saksaan, Belgiaan, Ranskaan, Tanskaan, Skotlantiin tai Ruotsiin.

Sadussa ainoastaan yksi nainen palaa improvisoidulla polttoroviolla. Tosiasiassa kaikkea muuta kuin

NOITAVAINOT

improvisoidut polttoroviot vaativat kymmenien-tuhansien ihmisten hengen. Miksi? Kuinka se saattoi tapahtua? Milloin kaikki alkoi ja miten se päättyi?

ENSIMMÄISET NOIDAT

Kysymykseen siitä, milloin kaikki alkoi, on mahdotonta vastata, koska noituus ja käsitykset taikuudesta ovat mitä todennäköisimmin eläneet keskuudessamme niin kauan kuin ihmisyhteiskunta on ollut olemassa. Tietämyksen rajana ei niinkään ole mielikuvitus eikä psykologia vaan se, ettei kivikaudelta ja vanhemmalta pronssikaudelta ole saatavilla kirjallisia lähteitä.

Kielletty taikuus nousee esiin jo ihmisten lain-säädännön alkuaikoina, kun Lähi-idän hallitsijat määrä-sivät oikeussääntöjä kirjattavaksi nuolenpääkirjoi-tuksella. Se mainitaan esimerkiksi Hammurabin laissa Babyloniassa 1700-luvulla eKr. Tunnetuin esimerkki omasta kulttuuripiiristämme on Mooseksen laki Van-hassa Testamentissa esitetyssä muodossaan. Siinä säädetään kirjaimellisesti: ”Noitanaisen älä anna elää” (Toinen Mooseksen kirja 22:18) ja ”Keskuudessanne ei saa olla ketään, joka panee poikansa tai tyttärensä kul-kemaan tulen läpi, ei myöskään ketään taikojen tekijää, enteiden tai ennusmerkkien selittäjää, noitaa, loitsujen

lukijaa, henkienmanaajaa, tietäjää eikä ketään, joka kysyy neuvoa kuolleilta. Jokainen, joka sellaista harjoittaa, on iljetys Herralle, ja juuri näiden iljettävien tapojen vuoksi Herra, teidän Jumalanne, hävittää ne kansat teidän tieltänne.” (Viides Mooseksen kirja 18:10–12)

Raamatussa on myös kuvaus muinaiskirjallisuuden ensimmäisestä suuresta noitavainosta, samoin ensimmäinen yksityiskohtainen selvitys noitien maagisista kyvyistä. Ensimmäisen Samuelin kirjan mukaan Israelin kuningas Saul, joka lienee elänyt 1000-luvulla jKr., puhdisti koko maansa ”vainaja- ja tietäjähenkien manaajista”. Saul oli kuitenkin oman aikansa lapsi, ja kun hän tarvitsi tietoa, hän oli täysin valmis kysymään neuvoa potentiaalisilta uhreiltaan, jos muutenkin keinoja ei ollut. Kun filistealaiset uhkasivat tuottaa hänen joukoilleen vakavan tappion, hän hakeutui En-Dorissa toimivan vainajahenkien manaajattaren puheille – yhden niistä harvoista, jotka olivat selvinneet elossa hänen vainoistaan – pyytääkseen naista manaamaan esiin kuolleen profeetta Samuelin, joka oli aikoinaan tehnyt Saulista kuninkaan. Kuvaus siitä, mitä sitten tapahtui, on yksi klassikoista lajissaan:

Jotta Saulia ei tunnistettaisi, hän pukeutui valepukuun ja meni kahden miehen seurassa yöllä tapamaan naista. ”Ennusta minulle vainajahengen avulla”, Saul sanoi. ”Nostata minulle se, jonka minä sinulle sanon.” Nainen vastasi: ”Sinä tiedät kyllä,

mitä Saul on tehnyt, kuinka hän on hävittänyt maasta kaikki vainaja- ja tietäjähenkien manaajat. Miksi virität minulle ansan tuottaaksesi minulle kuoleman?” Mutta Saul vannoo: ”Niin totta kuin Herra elää, tästä asiasta ei sinulle tule mitään syytä.” Nainen kysyi, kenet hänen pitäisi manata esiin, ja Saul vastasi: ”Samuel.” Mutta Samuelin nähdessään nainen huudahti kovalla äänellä ja sanoi Saulille: ”Miksi olet pettänyt minut? Sinähän olet Saul!” – ”Älä pelkää”, kuningas sanoi. ”Mitä sinä näet?” – ”Minä näen jumal’olennon nousevan maasta”, nainen sanoi. ”Minkä näköinen hän on?” Saul kysyi, ja nainen vastasi: ”Vanha mies nousee ylös, viittaamaan verhoutuneena.” Silloin Saul tajusi sen olevan Samuel, ja hän kumartui kasvoilleen maahan ja osoitti kunnioitusta.

(ENSIMMÄINEN SAMUELIN KIRJA 28:8–14)

Tarinan jatko on synkkä: Samuel tiedustelee, miksi Saul häiritsee hänen rauhaansa, ja kuningas selittää uhkaavan tilanteen ja pyytää neuvoa. Samuel selittää, että Jumala on ottanut kätensä Saulin päältä ja hän on kuoleva. Kuningas kauhistuu ja kaatuu pitkälleen maahan. Naisen käy Saulia sääliksi, ja hän tarjoaa tälle ruokaa, minkä jälkeen kuningas miehineen poistuu kohti edessä odottavaa taistelua.

Tätä erityistä taikuuden lajia, jota En-Dorin noita harjoittaa, kutsutaan yleisesti nekromantiaksi,

”kuolleiden ennustamiseksi”, ja siitä juontuu englanninkielinen käsite *necromancer*, josta fantasia-kirjallisuudessa on tullut pahantahtoisten velhojen yleisnimitys. Tarinassa En-Dorin noidan kutsuman vainajan lausumista ennustuksista huomio kiinnittyy erityisesti siihen, että se kuvataan todellisena tapahtumana. Tekstin kirjoittaja, samoin Raamatun koonneet henkilöt, ovat hyväksyneet naisen kyvyt todellisiksi. Käsitys, jonka mukaan noidilla oli ylikuonnollisia voimia, eli niin vahvasti ja laajalla Lähi-idässä ja Välimeren alueella, että se heijastui myös juutalaisten ja kristittyjen pyhiin kirjoituksiin. Se on ristiriidassa kirkon sisällä varhaiskeskiaikana kehittyneen teologisen näkemyksen kanssa, mutta vastaa hyvin noitavainojen aikaan 1500- ja 1600-luvuilla vallinnutta käsitystä.

Jos käännetään katseet kohti antiikin Kreikkaa, kohtaamme lukemattomia noitia ja taikomistaitoisia olentoja, etenkin naisia, jotka kiehtoivat ihmisten mielikuvitusta ja jotka edelleenkin, yli kaksi vuosituhatta myöhemmin, esiintyvät kreikasta käännettyissä saduissa ja näytelmissä. Yksi antiikin kreikkalaisen kirjallisuuden tunnetuimmista noidista oli Kirke, jonka isä oli auringonjumala Helios. Äidin henkilöllisyys vaihtelee tarusta toiseen – joskus hänen kerrotaan olevan vesien nymfi, joskus jumalatar Hekate. Kirken tärkein ominaisuus on taikajuomien ja -kasvien tuntemus, ja hän käyttää niitä muuttaakseen vihollisiaan eläimiksi.

Homeroksen 700-luvulla eKr. kirjoittamassa *Odysseia*-eepoksessa Odysseus miehineen saapuu hänen saarelleen, jolla kaikki sankaria itseään lukuun ottamatta muutetaan sioiksi. Hermes-jumalan avustuksella Odysseuksen onnistuu pakottaa Kirke palauttamaan miehistönsä takaisin oikeaan hahmoonsa. Sankari tovereineen jää saarelle vuodeksi, jonka aikana Kirke synnyttää Odysseukselle pari poikaa.

Toisessa, Kristuksen syntymän aikoihin eläneen roomalaisen runoilijan Ovidiuksen välittämässä tarinassa Kirke muuttaa itaalien kuninkaan Picuksen tikaksi, ja on myös taru, jossa hän tulee mustasukkaiseksi Skyllanymfille ja muuttaa tämän hirviöksi. Myöhemmässä perinteessä Kirke alkoi esiintyä arkkityyppisenä *femme fatale*: vaarallisena ja viettelevänä naisena, jota oli syytä välttää. Kirkessä noitataidot yhdistyvät seksuaaliseen vapaamielisyyteen, ja yhdistelmä on kiehtonut eurooppalaistaiteilijoita renessanssin ajoista nykypäivään.

Kirke liittyy läheisesti toiseen antiikin tarujen unohdettuun noitahahmoon, Medeiaan. Taruissa Medeia on Kirken veljen, nykyisen Georgian tienoilla Mustanmeren rannalla sijainneen Kolkhiin kuninkaan Aieteen tytär. Medeia tunnetaan ennen kaikkea sankari Jasonista ja argonauteista kertovasta tarusta, ja hän on jäänyt teatterin historiaan Euripideen draaman nimihahmona. Kun Jason taistelee saadakseen itselleen

himoitun kultaisen taljan, yhden Kreikan taruston suurimmista aarteista, Medeia auttaa häntä sekä juonnillaan että taikavoimillaan sitä vastaan, että Jason menee hänen kanssaan naimisiin. Myöhemmin hän pitää huolen siitä, että Jasonin paha setä, Thessalian Pelias, kuolee kammottavalla tavalla. Kun Jason jättää hänet korinttilaisen prinsessan vuoksi, hän tulee raivoisan mustasukkaiseksi ja päätyy kostamaan sekä toiselle naiselle ja hänen perheelleen että Jasonille. Kun Medeia on murhannut kaksi poikaa, jotka hänellä oli Jasonin kanssa, hän pakenee ainakin Euripideen tunnetuksi tekemässä versiossa lohikäärmeiden vetämällä vauvuilla. Sen jälkeen tarujen jatko vaihtelee. Erään tarinan mukaan hän asettuu ensin Thebaan ja sitten Ateenaan, minkä jälkeen hän palaa Kolkhiiseen epäonnistuttuaan Theseus-sankarin myrkyttämisessä. Toisessa tarinassa hän lentää lohikäärmevaunuineen aina Iraniin saakka, missä meedialaisten kansa on saanut nimensä hänen mukaansa.

Kirkestä ja Medeiasta kertovien tarujen taustalla piilee Hekate-niminen jumalatar. Hänellä oli antiikin Kreikassa useita tehtäviä. Ennen kaikkea hänet yhdistettiin rajoihin ja risteyksiin sekä muureihin ja oviin. Kuvissa hänellä on usein avaimia ja soihtu, joilla hän valaisee portteja ja niiden lähiympäristöä. Tästä syystä hänet yhdistettiin myös ihmisten ulottuvuuden tuolla puolen sijaitsevaan maailmaan, missä kukaan elävä ei

oleskellut, ja inhimillisen ja jumalaisen välille jäävään rajavyöhykkeeseen. Hekatea kuvattiin veistoksissa usein kolmen kupin kanssa, ja veistoksia oli asetettu kolmen tien risteykseen. Näin ollen häntä pidettiin myös manalan jumalattarena, joka yhdistettiin aaveisiin ja taikuuteen. Rooman keisariajalla, jolta antiikin kulttuuria koskevia lähteitä on runsaimmin, viimeksi mainittu aspekti oli noussut etualalle, ja Hekatea pidettiin usein suurena velhojumalattarena.

Toinen, Hekatea huomattavasti karmeampi noitahahmo oli Lamia, vampyyrihenki, joka metsästi nuorukaisia ja lapsia. Ovidiuksen mukaan hän saattoi ottaa linnun hahmon ja juoda lasten verta. Kreikan tarustossa hän on pohjoisafrikkalainen prinsessa tai kuningatar, johon ylijumala Zeus rakastui ja jonka kanssa hän sai lapsia. Zeun mustasukkainen vaimo Hera raivostui puolisonsa syrjähyypystä niin, että kirosi naisen. Kirouksen luonne vaihtelee eri taruissa. Joissakin Lamia ajautuu surmaamaan lapsensa, toisissa Hera surmaa heidät. Lasten kuolintapaan katsomatta Lamia tuli hulluksi kateudesta, minkä jälkeen hän ryhtyi ryöstämään ja surmaamaan toisten naisten jälkeläisiä. Hera myös teki Lamiasta ruman ja langetti hänen ylleen unettomuuden. Kun Zeus sai tietää tapahtuneesta, hän lievensi tuskia antamalla entiselle rakastajattarelleen kyvyn muuttaa hahmoaan ja ottaa silmät päästään saadakseen unta.

Lamiaa on hyvin todennäköisesti käytetty varoitavana hirviönä vanhempien ja lasten suhteissa suunnilleen samaan tapaan, kuin lapsia on myöhempinä aikoina varoitettu namusedistä. Tarun opetus kuuluisi näin ollen siten, että lasten oli oltava varovaisia, kun he olivat liikkeellä yksin, eivätkä he saisi luottaa aikuisiin, vaikka aikuinen sattuisikin olemaan kiltin näköinen nainen. (Kiintoisana yksityiskohtana mainittakoon, että Lamia koki uuden tulemisen 1800-luvulla, kun romanttinen runoilija John Keats kirjoitti hänestä runon, ja taiteilijat pyrkivät kilvan ikuistamaan hänet tauluihinsa.)

Myös Rooman keisariajalla kaunokirjallisten teosten laatijat tunkivat teoksiinsa mieluusti noitia. Tunnettu esimerkki on Lucanuksen *Pharsalia*-eepoksessa esiintynyt Erichtho, thessalialainen noita, jonka kotiseutu tunnettiin juuri noituudesta. Tämä 60-luvulla jKr. ilmestynyt eepos kertoo Caesarin ja Pompeiuksen välisestä sisällissodasta. Yksi Pompeiuksen pojista hakeutuu Erichthon puheille saadakseen tiedon edessä olevien taistelujen tuloksesta, jolloin noita herättää henkiin vainajan, joka osaa kertoa tulevaisuudesta.

*

Kreikkalaisten ja roomalaisten noitauskon pohjalta ei ole yllättävää, että ihmisiä aika ajoin vietiin oikeuden eteen taikuuden harjoittamisesta ja joskus jopa teloitettiin.

Euroopan yli 1400-luvulta lähtien lainehtinut noita-hysteria on historian käsittämättömimpiä tapahtumia. Nälänhädät ja kulkutaudit olivat pitkään ahdistaneet eurooppalaisia. Inhimillisen hädän ja yhteiskunnallisen levottomuuden aikana syntyy helposti tarve löytää syntipukkeja. Syyttävä sormi ei osoittanut vain yhteisöön sopeutumattomia eukkoja vaan vähitellen myös nuoria naisia, perheenäitejä, tavallisia porvarismiehiä ja lopulta jopa arvostettuja aatelisiä. Kolmensadan vuoden aikana kymmenet tuhannet viattomat kohtasivat kuolemansa noitarovioissa.

Noitavainot antaa kiinnostavan kokonaiskuvan siitä, miten mielivaltaiset vainot syntyivät ja miten ne saattoivat laajeta niin valtaviin mittasuhteisiin. Toisaalta se kuvaa järkyttäviä yksittäisten ihmisten kohtaloita. Noitavainot ovat varoittava esimerkki siitä, kuinka ihmisten pelko ja tarve selittää arjen pahuutta voivat johtaa seurauksiin, jotka koituvat tuhoisiksi viattomille.

ISBN 978-952-850-672-0

9 789528 506720

DOCENDO

Kansi: Justine Florio /
Taittopalvelu Yliveto Oy
www.docendo.fi

91